

PROJEKTAS VP1-2.1-ŠMM-01-V-03-003

„STANDARTIZUOTŲ MOKINIŲ PASIEKIMŲ VERTINIMO IR ĮSIVERTINIMO ĮRANKIŲ
BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOMS KŪRIMAS“ II ETAPAS“

**STANDARTIZUOTŲ TESTŲ TAIKYMO
MOKYKLOSE IR ATASKAITŲ RENGIMO
METODIKA (METODINĖS REKOMENDACIJOS):
„Standartizuoto mokinių pasiekimų vertinimo taikymas bendrojo
ugdymo mokyklų veiklos kokybės užtikrinimui: rekomendacijos
mokykloms ir mokytojams“**

Parengė:

Dr. Albinas Kalvaitis

Konsultavo:

Projekto „Standartizuotų mokinių pasiekimų vertinimo ir įsivertinimo įrankių bendrojo lavinimo mokykloms kūrimas“ II etapas“
1.3.1. veiklos mokslinis vadovas dr. Pranas Gudynas ir metodininkė-ekspertė dr. Ramutė Skripkienė

Vilnius, 2015 m.

TURINYS

<i>Įvadas</i>	2
<i>Pasirengimas taikyti standartizuotus testus mokykloje</i>	5
<i>Standartizuotų testų taikymas mokymosi pasiekimų vertinimui mokykloje</i>	14
<i>Darbas su duomenimis ir ataskaitų rengimas</i>	19
<i>Mokinių mokymosi pasiekimų gerinimo planavimas</i>	24
<i>Mokymosi pasiekimų gerinimo planų įgyvendinimo stebėseną mokykloje</i>	26
<i>Mokinių ir tėvų informavimas, susitarimai su tėvais ir mokiniais dėl jų mokymosi pasiekimų gerinimo</i>	27
<i>Rezultatų viešinimas</i>	29
<i>PRIEDAS. Mokyklos ataskaitos forma</i>	31

Įvadas

Nacionalinis egzaminų centras vykdo tęstinį projekto „Standartizuotų mokinių pasiekimų vertinimo ir įsivertinimo įrankių bendrojo lavinimo mokykloms kūrimas“ II etapą (projekto kodas VP1-2.1-ŠMM-01-V-03-003). Šio projekto tikslas – plėsti Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklos gebėjimus įvertinti mokinių pasiekimus, užtikrinti geresnį ugdymo proceso grįžtamąjį ryšį ir tiksliau įvertinti mokytojo ir mokyklos darbo efektyvumą. Projektas (II etapas) vykdomas pagal 2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksnių programos 2 prioriteto „Mokymasis visą gyvenimą“ įgyvendinimo VP1-2.1-ŠMM-01-V priemone „Švietimo kokybės užtikrinimo ir stebėsenos sistemų stiprinimas“.

Rengiant šį projektą buvo numatytos tokios mokinių mokymosi pasiekimų standartizuotų vertinimo įrankių ir vertinimo rezultatų panaudojimo galimybės:

1. Esamos situacijos savivaldybėje, mokykloje, klasėje įvertinimas.
2. Su švietimu susijusių sprendimų priėmimas, planavimas, ugdymo proceso organizavimas.
3. Informacijos apie mokinių mokymosi kokybę rinkimas.
4. Pagalbos mokykloms ir mokytojams teikimas.
5. Mokytojų kvalifikacijos tobulinimas.
6. Mokinių individualių ugdymosi poreikių diagnostika.
7. Grįžtamasis ryšys mokiniui, mokytojui, mokinio tėvams.

Projekto I etape buvo išbandyta Lietuvoje dar netaikyta, nauja mokinių pasiekimų vertinimo programų rengimo metodika bei modernūs statistinės analizės metodai. Projekto II etape pagrindinis dėmesys skiriamas I etape sukurtų vertinimo įrankių plėtojimui bei naujų vertinimo įrankių kūrimui, sukurtų įrankių praktiniam panaudojimui šalies, savivaldybės ir mokyklos darbo įsivertinimui. Projekto II etape sukurti vertinimo įrankiai diegiami pilotinėse projekto mokyklose išbandant metodus, kaip mokyklos galėtų pagerinti savo darbo kokybę, o savivaldybės – priimti duomenimis grįstus vadybos sprendimus.

Projekto I etape buvo sukurti šie standartizuoti mokinių pasiekimų vertinimui skirti įrankiai:

- 4 klasei: lietuvių kalbos (skaitymo ir rašymo) ir matematikos programos ir standartizuoti testai.
- 8 klasei: lietuvių kalbos (skaitymo ir rašymo), matematikos ir istorijos programos ir standartizuoti testai.

Projekto II etape tęsiant pradėtus darbus sukurti nauji vertinimo įrankiai, lietuvių kalbai, matematikai ir kitiems mokomiesiems dalykams:

- 4 klasei: lietuvių kalbos (skaitymo ir rašymo), matematikos testai, taip pat pasaulio pažinimo standartizuota programa ir testai.
- 6 klasei: lietuvių kalbos (skaitymo ir rašymo) ir matematikos programos ir standartizuoti testai.
- 8 klasei: lietuvių kalbos (skaitymo ir rašymo), matematikos, taip pat gamtos ir socialinių mokslų testai.

Standartizuotas testas – iš standartizuotų klausimų pagal testo specifikacijoje numatytas proporcijas sukonstruotas testas, skirtas mokinių pasiekimams įvertinti ir lygiams nustatyti. Jis parengtas, administruojamas ir vertinamas laikantis standartizuotų testų rengėjų nustatytos tvarkos.

Standartizuotų testų taikymo tikslas – sudaryti sąlygas mokykloms ir mokytojams savarankiškai ir objektyviai įsivertinti savo mokinių mokymosi pasiekimus, rinkti grįžtamojo ryšio informaciją, reikalingą ugdymo kokybei ir vadybai gerinti.

Standartizuoti testai kartu su pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimu bei brandos egzaminais turėtų sudaryti vieningą suderinto vertinimo sistemą.

Šiuo metu mokykloms, veikiančioms savivaldybėse, kurios nėra priėmusios sprendimo dėl mokymosi pasiekimų vertinimo visose savivaldybės mokyklose, yra dvi galimybės (sistema yra kasmet tobulinama) pasinaudoti standartizuotais testais:

1. Standartizuoti testai yra skelbiami Nacionalinio egzaminų centro sistemoje KELTAS, iš kur mokyklos gali juos savarankiškai ir nemokamai parsisiųsti bei atsispausdinti. Ten pat skelbiamos visų standartizuotų testų vertinimo instrukcijos, taip pat savarankiškam duomenų nagrinėjimui reikalingos visų standartizuotų testų užduočių charakteristikos ir rezultatų palyginimui aktualūs šalies mokinių (nacionalinės imties) rezultatai.
2. Mokyklos gali tekti paraiškas ir pasirašiusios bendradarbiavimo sutartis su Nacionalinių egzaminų centru nemokamai gauti atspausdintus visus tais metais parengtus standartizuotus testus (ši tvarka gali pasikeisti). Mokykloms yra suteikiama automatinio testų rezultatų apskaičiavimo paslauga ir pateikiamos keletu lygmenų – mokinio, klasės ir mokyklos–ataskaitos. Šiose ataskaitose rezultatai pateikiami pagal testuotų dalykų pasiekimų lygius, testuotų dalykų turinio sritis (pvz., matematikos atveju: skaičiai ir skaičiavimai, algebra, geometrija, ir pan.) ir gebėjimų grupes (pvz., žinios ir supratimas, taikymas, aukštesniojo lygio mąstymo gebėjimai), taip pat pateikiama lyginamoji informacija, kiek tam tikro pasiekimų lygio (patenkinamo, pagrindinio, aukštesniojo) mokinių yra šalyje, mokykloje ar atskiroje klasėje.

Vėliau su visais standartizuotais testais, mokinių darbų vertinimo instrukcijomis, testų charakteristikomis ir duomenų palyginimui teikiamais šalies mokinių rezultatais susipažinti gali visi pageidaujantys, nes testavimo medžiaga skelbiama Nacionalinio egzaminų centro interneto svetainėje adresu: <http://www.nec.lt/>.

Mokyklos rusų ir lenkų mokomąja kalba taip pat gali pasinaudoti šiais testais. 4 klasės mokiniams skaitymo, rašymo ir matematikos testai yra verčiami atitinkamai į rusų ir lenkų kalbas. 8 klasės mokiniams skaitymo, rašymo testai pateikiami tik lietuvių kalba, kiti testai – verčiami į rusų ir lenkų kalbas (ši tvarka gali pasikeisti). Testų charakteristikos ir vertinimo instrukcijos visiems testams (lietuvių, rusų ir lenkų kalba) yra vienodos.

Nacionalinis egzaminų centras, siekdamas skatinti mokyklas naudotis standartizuotais testais, tobulinti mokinių pasiekimų testavimo procedūras ir plėsti standartizuotų testų duomenų panaudojimą ugdymo kokybei gerinti, keletą metų vykdo veiksmo tyrimą „Standartizuotų testų taikymas savivaldybėse ir mokyklose“, kurio tikslas – išsiaiškinti, kaip standartizuotus testus galima racionaliai panaudoti mokyklų veiklos gerinimui. Šalia standartizuotų testų, mokykloms, pageidaujančioms gauti papildomą ataskaitą, yra siūloma galimybė pasinaudoti ir mokinių (4 ir 8 klasei) klausimynais. Papildomoje ataskaitoje mokykloms pateikiami papildomi ugdymo kokybės stebėsenai aktualūs rodikliai (mokyklos sukuriama pridėtinė vertė, mokyklos klimatas, patyčių situacija mokykloje, mokinių mokėjimas mokytis – 4 klasei; mokyklos sukuriama pridėtinė vertė, mokinių savijauta mokykloje, mokyklos kultūra, mokinių mokėjimas mokytis – 8 klasei) bei visapusiškesnė rezultatų analizė.

Pasibaigus tyrimui, jame dalyvavusios mokyklos turi pateikti NEC trumpą, nustatytos formos standartizuotų testų panaudojimo mokykloje ataskaitą bei laisva forma mokyklų interneto svetainėse paskelbti informaciją apie standartizuotų testų vykdymą mokykloje ir apibendrintus mokyklos rezultatus.

Šiose metodinėse rekomendacijose¹ yra apžvelgiama 163 Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų, pasirašiusių bendradarbiavimo sutartis su Nacionalinių egzaminų centru ir pateikusių ataskaitas apie mokinių mokymosi pasiekimų vertinimą taikant standartizuotus testus mokyklose, patirtis. Rengiant metodines rekomendacijas taip pat remtasi mokyklų teiktomis paraiškomis dalyvauti veiksmo tyrime 2013–2014 m. m. ir 2014–2015 m. m. Paraiškas dėl standartizuotų testų panaudojimo 2013–2014 m. m. pateikė ir standartizuotais testais pasinaudojo 137 pavienės mokyklos (12394 mokiniai),

---

¹ Šios rekomendacijos parengtos remiantis atliktos mokyklų, dalyvavusių veiksmo tyrime „Standartizuotų testų taikymas savivaldybėse ir mokyklose 2013-014 m. m.“, paraiškų bei ataskaitų analizės rezultatais; mokyklų paraiškų dėl dalyvavimo veiksmo tyrime „Standartizuotų testų taikymas savivaldybėse ir mokyklose 2014-2015 m. m.“ analizės rezultatais; taip pat mokykloms teikiamų standartizuotų testų rezultatų ataskaitų ir jose teikiamų duomenų: mokinių, klasių, mokyklų „profilų“ analizės rezultatais.

o 2014–2015 m. m. – 153 pavienės mokyklos (apie 13000 mokinių). 2015 metais testus iš viso, dalyvaujant savivaldybėms ir pavienėms mokykloms, laikė maždaug 85 proc. visų Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose besimokiusių ketvirtų ir aštuntų klasių mokinių.

Pasirengimas taikyti standartizuotus testus mokykloje

Tai – ko gero, pats svarbiausias etapas. Pasirengimas mokykloje taikyti standartizuotus testus turėtų prasidėti nuo suinteresuotų tikslinių grupių mokyklos bendruomenėje diskusijos apie tai, ar ir kodėl mokinių pasiekimų vertinimas baigiant 4, 6 ar 8 klasę apskritai reikalingas, kokių tikslų būtų siekiama, kokių argumentų turima dėl standartizuotų testų panaudojimo gerinant mokyklos veiklą. Iš mokyklų ataskaitų matyti, kad galimi mažiausiai du apsisprendimo mokykloje taikyti standartizuotus testus scenarijai:

- Mokyklos vadovybė, sužinojusi apie galimybę mokyklai dalyvauti veiksmo tyrime „Standartizuotų testų taikymas savivaldybėse ir mokyklose“ dėl vienu ar kitu priežasčiu nusprendžia rengti paraišką dalyvauti veiksmo tyrime. Kai kada dar paraiškos rengimo metu, o kai kada tik prieš pasirašant sutartį su NEC, mokyklos vadovybė informuoja mokyklos bendruomenę, visų pirma mokytojus, kad mokyklos mokinių pasiekimai bus vertinami taikant standartizuotus testus.
- Mokyklos bendruomenė, įsivertindama savo mokyklos veiklą ir diskutuodama dėl tolesnių savo mokyklos tobulinimo krypčių, nusprendžia, kad mokymosi pasiekimų vertinimas pasinaudojant standartizuotais testais gali padėti mokyklos bendruomenei gauti patikimų duomenų apie mokyklos veiklos kokybę, gali leisti tiksliau planuoti galimų pokyčių mokykloje sritis. Jeigu taikyti mokykloje standartizuotus testus apsisprendžia dauguma mokytojų ir mokyklos vadovų, paprastai būna kitų mokyklos bendruomenės narių (tarp jų ir mokinių tėvų) pasipriešinimas būna daug mažesnis ir daug didesnė tikimybė, kad mokymosi pasiekimų vertinimo rezultatais bus tikslingai pasinaudota ugdymo kokybei mokykloje gerinti.

Praktika rodo, kad kol kas Lietuvos mokyklose, dažniau nei norėtųsi, iniciatoriais pasinaudoti standartizuotais testais ir įvertinti mokyklos mokinių mokymosi pasiekimus būna mokyklos vadovybė, o mokytojai, mokinių tėvai ir mokiniai tokiais atvejais tiesiog *supažindinami* su priimtu sprendimu. Kita vertus, iš mokyklų ataskaitų matyti, kad mokyklų, bent kartą išbandžiusių standartizuotus testus, bendruomenių nariai aktyviau siūlo vėl pasinaudoti šia galimybe. Taigi, mokyklų bendruomenės praktiškai įsitikina, kad mokymosi pasiekimų vertinimas pasinaudojant standartizuotais testais naudingas visai mokyklos bendruomenei. Tik svarbu suprasti, kad

sprendimai, priimami dėl mokymosi pasiekimų vertinimo rezultatų panaudojimo, turi būti susiję su veiklos problemomis ir strateginiais mokyklos veiklos dokumentais. Mokinių mokymosi pasiekimų vertinimas naudojant standartizuotus testus pats savaime nėra ir negali būti tikslas.

Standartizuoti testai – tai gana patikima mokymosi pasiekimų vertinimo priemonė, padedanti surinkti objektyvių duomenų, reikalingų mokyklos švietimo bendruomenei svarbiems tikslams pasiekti. Mokyklos bendruomenės atstovai, mažų mažiausia kartu suėję mokytojai ir mokyklos vadovai, turėtų aiškiai susitarti ar ir kuriam tikslui ar tikslams pasiekti mokykloje būtų reikalingi ir naudojami duomenys apie 4, 6, 8 ar kitų klasių mokinių mokymosi pasiekimus. Pavyzdžiui, 2014 m. Lietuvos mokyklos, savarankiškai teikusios paraiškas dalyvauti NEC vykdomame veiksmo tyrime dėl standartizuotų testų taikymo mokyklose, nurodė daug ir įvairių tikslų, kuriuos galėtume suskirstyti į keletą grupių pagal mokyklai aktualias veiklos sritis:

1. Pagalbos mokiniams teikimas:

- Sudaryti galimybę patikimai stebėti kiekvieno mokinio pažangą.
- Padėti mokiniams patikimai įsivertinti ugdymosi pasiekimus.
- Identifikuoti kiekvieno mokinio mokymo(si) problemas ir tobulintinas sritis.
- Skatinti kiekvieno mokinio individualią pažangą.
- Išsiaiškinti kiekvieno atitinkamos klasės mokinio įgytus žinias ir gebėjimus.
- Veiksmingai ugdyti mokymo mokytojų kompetenciją ir skatinti mokinius domėtis savo mokymosi pasiekimais bei prisiimti atsakomybę už mokymosi rezultatus.
- Skatinti mokinius įveikti savo baimes ir nepasitikėjimą, gebėti pozityviai nusiteikti siekiant individualių rezultatų, pratinti prie nuoseklaus mokymosi ir atsakomybės.
- Nustatyti, ar gerėja mokyklos mokinių mokymosi motyvacija.
- Testų rezultatais pasinaudoti rengiant gabių mokinių ugdymo programą.
- Prognozuoti mokyklos mokinių mokymosi pasiekimus ateityje.
- Išsiaiškinti, kuri mokyklos mokinių dalis pasiekia pagrindinį pasiekimų lygį.
- Išsiaiškinti ar mokyklos mokinių pasiekimai atitinka *Bendrujų programų* reikalavimus.
- Nustatyti kiekvieno mokinio individualius mokymosi poreikius.
- Nustatyti kiekvieno mokinio mokymosi galimybes.
- Išsiaiškinti, kaip ir kokias dalykines kompetencijas įgijo mokyklos atitinkamų klasių mokiniai.
- Optimizuoti mokinių mokymosi krūvius.
- Pasitikrinti ar nėra atotrūkio tarp mokinių iš skirtingos socialinės aplinkos rezultatų.
- Aiškintis, kaip specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai, besimokantys pagal pritaikytas programas, įsisavina ugdymo programas.

- Aiškintis mokykloje besimokančių berniukų ir mergaičių mokymosi pasiekimų skirtumų prigimtį.
2. Pagalbos mokytojams teikimas:
- Sudaryti sąlygas mokytojams savarankiškai ir objektyviai įsivertinti savo mokinių mokymosi pasiekimus.
  - Sudaryti sąlygas mokytojams gauti grįžtamojo ryšio informaciją, reikalingą ugdymo kokybei gerinti, siekiant geresnių mokymosi pasiekimų ir pažangos.
  - Testavimo rezultatus panaudoti veiksmingesnei pamokos vadybai.
  - Įvertinti mokytojų profesinės veiklos efektyvumą.
  - Testavimo rezultatus panaudoti sudarant mokomųjų dalykų ilgalaikius ir trumpalaikius planus.
  - Suteikti mokytojams galimybę pasitikrinti savo atliekamo mokymosi pasiekimų vertinimo objektyvumą ir patikimumą.
  - Mokyti mokytojus analizuoti tyrimų rezultatus, juos interpretuoti ir kryptingai koreguoti savo veiklą.
  - Nustatyti mokytojus, kuriems reikia kolegų pagalbos.
  - Nustatyti, kokius mokyklos mokytojų darbo aspektus būtina kuo greičiau tobulinti.
  - Išsiaiškinti, kaip sėkmingai mokykloje įgyvendinamas ugdymo diferencijavimas ir individualizavimas.
  - Nustatyti, kaip tolygiai paskirstomas pedagogų dėmesys įvairiems mokomojo dalyko aspektams.
  - Sudaryti mokytojams sąlygas ugdymo procese rinktis tinkamiausius vertinimo būdus ir priemones.
  - Sudaryti sąlygas mokytojams geriau pažinti mokinius.
  - Aiškintis, kaip sekasi užtikrinti aukštesniu mokymosi pasiekimus.
  - Padėti mokytojams priimti sprendimus dėl vadovėlių ir kitų mokymo priemonių pasirinkimo.
  - Aiškintis skirtumus tarp skirtingų klasių mokinių pasiekimų.
3. Organizacinių ir vadybinių klausimų sprendimas mokykloje:
- Numatyti mokyklos veiklos tobulinimo prioritetus ir nustatyti priemones šiems prioritetams įgyvendinti.
  - Numatyti būtiniausias mokytojų kvalifikacijos tobulinimo renginius, rengiant kitų mokslo metų ugdymo planą.
  - Pasitikrinti, ar teisingai nusistatyti mokyklos veiklos tobulinimo prioritetai.
  - Rasti svarbiausias mokyklos veiklos problemas ir jų priežastis.

- Skatinti mokyklos pažangą ir veiklos pokyčius.
  - Gerinti vadybos mokykloje kokybę.
  - Palyginti mokyklos mokinių atitinkamų dalykų mokymosi pasiekimų lygį su šalies mokinių tų pačių dalykų mokymosi pasiekimų lygiu.
  - Nustatyti ir įvertinti mokinių pasiekimams pagerinti taikytų priemonių efektyvumą.
  - Nustatyti mokyklos veiklos efektyvumą.
  - Diegti mokykloje duomenimis grindžiamą vadybos kultūrą.
  - Įsivertinti, kaip mokykloje sekasi įgyvendinti nacionalinius ugdymo turinio prioritetus.
  - Įsivertinti ir palyginti mokinių pasiekimus su kitų šalies mokyklų mokinių pasiekimais.
  - Tobulinti mokyklos mokytojų sudaromą mokomųjų dalykų ugdymo turinį, integruotas programas.
  - Tobulinti pagalbos mokiniui sistemą mokykloje.
  - Testavimo duomenis panaudoti mokyklos veiklos įsivertinimui (vidaus auditui).
  - Didinti mokyklos atvirumą (rezultatų viešinimas, informacijos mokinių tėvams teikimas).
  - Pasitikrinti mokyklos veiklos kokybę, rengiantis mokyklos akreditacijai.
  - Formuoti mokiniams aktualią pasirenkamųjų dalykų ir dalykų modulių pasiūlą.
  - Nustatyti mokiniams būtinų ilgalaikių ir trumpalaikių konsultacijų poreikį.
  - Pasitikrinti, ar nesiskiria mokinių, besimokančių bazinėje mokykloje ir šios mokyklos skyriuose, mokymosi rezultatai.
  - Sudaryti sąlygas stiprinti mokinių, mokytojų, mokyklos administracijos ir mokinių tėvų bendradarbiavimą.
  - Aiškintis, ar pasiteisina mokyklos Tarybos sprendimas, skirti didesnę valandų skaičių lietuvių kalbos ir matematikos mokymui.
  - Nustatyti ar mokyklos išskelti ugdymo tikslai atitinka mokinių galimybes.
  - Formuoti mokinių srautus tolesniam mokomųjų dalykų mokymui.
  - Kurti mokyklos kultūrą, grįstą rėmimusi duomenimis ir mokinių ugdymosi poreikių analize.
4. Informacijos mokinių tėvams ir globėjams teikimas:
- Aiškintis, ar mokinių mokymosi rezultatai atitinka tėvų lūkesčius.
  - Suteikti objektyvią informaciją tėvams apie jų vaikų mokymosi *pasiekimus*.
  - Suteikti objektyvią informaciją tėvams apie jų vaikų mokymosi *problemas*.

Nagrinėjant mokyklų paraiškas pastebėta, jog mokyklų bendruomenėms ne visada lengva išsikelti ir tinkamai suformuluoti esminius mokinių pasiekimų vertinimo taikant standartizuotus testus tikslus.

Kai kurie mokyklų suformuluoti tikslai itin deklaratyvūs arba jų negalima pasiekti taikant vien standartizuotus vertinimo įrankius ir mokymosi pasiekimų rezultatus (pavyzdžiui, naudojantis 4 ar 8 klasės mokinių standartizuotų testų rezultatais neįmanoma tiesiogiai ir tiksliai išsiaiškinti, kodėl praėjusiais mokslo metais mokyklos abiturientų daugelio dalykų valstybinių brandos egzaminų vidurkis buvo žemesnis, nei vidutiniškai šalyje).

Pasirengimo laikotarpiu pagrindinis siekis – užtikrinti, kad testavimas vyktų organizuotai, sklandžiai, o gauti rezultatai būtų objektyvūs. Apsisprendus dėl mokymosi pasiekimų vertinimo standartizuotais testais tikslų ir uždavinių, rekomenduojama susitarti ir kuo smulkiau suplanuoti visą tolesnę veiklą. Rengiantis mokinių testavimui, svarbu suvokti, kad tai pareikalaus visos mokyklos bendruomenės pastangų, o tik imitavus pastangas, vertinimo rezultatai gali būti nepatikimi.

Mokyklų atstovai ataskaitose taip pat dažnai minėjo, kad sėkmingai atlikti testavimą padėjo tai, jog mokyklų atstovai (paprastai mokyklos direktoriaus pavaduotojai ugdymui, mokytojų atstovai) dalyvavo NEC organizuotame seminare ir išsiaiškino visus aktualius klausimus.

Tolesnis rengimosi mokinių mokymosi pasiekimų vertinimui mokykloje žingsnis – atsakomybės ir funkcijų pasidalijimas tarp mokyklos bendruomenės narių. Atsakomybės pasidalijimas tiesiogiai priklauso nuo susiklosčiusios situacijos mokykloje. Pavyzdžiui, vienoje Lietuvos mokyklų atsakomybė buvo pasidalinta taip: už mokinių testavimo organizavimą bendrai paėmus buvo atsakingas mokyklos direktoriaus pavaduotojas ugdymui, už testavimo vykdymą – mokyklos direktoriaus pavaduotojas ir atitinkamo skyriaus vedėjas, už atliktų testų vertinimą ir duomenų suvedimą – atitinkamų dalykų mokytojai, o už testavimo rezultatų viešinimą – mokyklos administracija ir mokyklos mokytojų metodinių grupių pirmininkai. Kitoje mokykloje atsakomybės sritys pasidalintos taip:

- už pirminės informacijos pateikimą mokinių tėvams – 8 klasių vadovai ir pradinių klasių mokytojai;
- už pasirengimą testavimui – mokyklos direktorius;
- už testų vertinimą – vertinimo komisijos pirmininkas (direktoriaus pavaduotojas ugdymui);
- už testų rezultatų suvedimą – informacinių technologijų mokytojas;
- už testų rezultatų viešinimą – mokyklos direktorius, 8 klasių vadovai ir pradinių klasių mokytojai;
- už testų rezultatų panaudojimą gerinant ugdymą mokykloje – mokyklos direktoriaus pavaduotojas ugdymui ir mokyklos mokytojų metodinių grupių vadovai.

Aišku, galimi ir kitokie atsakomybės sričių ir funkcijų pasidalijimo variantai. Mokinių mokymosi pasiekimų vertinimo patirtis mokyklose parodė, kad, rengiantis testavimui, labai naudinga skirti bent vieną koordinatorių, paprastai mokyklos vadovybės atstovą, atsakingą už visas su testavimu

mokykloje susijusias veiklas. Kai kuriose mokyklose, jei jose yra paralelių ketvirtųjų ir aštuntųjų klasių, buvo skiriami du koordinatoriai, vienas jų atsakingas už 4 klases, o kitas – už 8 klases mokinių mokymosi pasiekimų vertinimo eigą mokykloje. Toks mokinių testavimo koordinatorius, atsižvelgdamas į testuojamų mokinių skaičių, apskaičiuoja darbų apimtį, numato lėšas, laiką, reikalingas patalpas, žmogiškuosius išteklius, kitas priemones, būtinas testavimui mokykloje organizuoti.

Rengiantis mokinių mokymosi pasiekimų vertinimui naudojant standartizuotus testus mokyklos vadovas paprastai gali išleisti net keletą įsakymų, reglamentuojančių atitinkamų klasių mokinių mokymosi pasiekimų vertinimo organizavimą mokykloje. Įsakymų pavadinimai ne visada detalčiai atskleidžia jų turinį, todėl, norint pasinaudoti mokyklų ataskaitose pateiktais pavyzdžiais, svarbu panagrinėti, kokie standartizuotų testų taikymo aspektai buvo reglamentuojami skirtingų mokyklų vadovų įsakymuose:

1. nustatoma mokykloje numatomo mokymosi pasiekimų vertinimo naudojant standartizuotus testus tikslai ir uždaviniai;
2. paskiriamas mokymosi pasiekimų vertinimo organizavimo ir vykdymo koordinatorius;
3. apibrėžiama testavimo vykdymo mokykloje tvarka ir atskirų mokyklos bendruomenės atstovų atsakomybės sritys;
4. nustatoma atliktų testų vertinimo ir duomenų suvedimo į DIVEMO sistemą tvarka;
5. suformuojamos testavimo vykdymo grupės, paskiriami grupių pirmininkai ir nariai ;
6. paskiriami mokinių atliktų testų vertinimo grupių nariai ir jų vadovai;
7. paskiriami atsakingi už duomenų suvedimą į DIVEMO asmenys;
8. nustatomos patalpos, kuriose bus vykdomas testavimas, taip pat paskiriami asmenys atsakingi už tų patalpų parengimą testavimui;
9. reglamentuojama mokymosi pasiekimų vertinimo vykdymo priežiūros tvarka ir paskiriami už šią priežiūrą atsakingi asmenys;
10. paskiriami asmenys, atsakingi už mokinių ir jų tėvų informavimą apie testavimą bei testavimo rezultatus;
11. paskiriamas asmuo, atsakingas už mokinių sąrašo DIVEMO sistemoje patikslinimą;
12. patvirtinamas atliktų testų vertinimo ir rezultatų suvedimo į elektroninę duomenų suvedimo sistemą grafikas;
13. apibrėžiama, kas ir kokiais būdais įpareigojamas vykdyti mokinių vertinimo taikant standartizuotus testus rezultatų analizę.

Mokyklų vadovai, aišku, savo įsakymais gali reglamentuoti ir kitus mokinių mokymosi pasiekimų vertinimo organizavimo savo mokykloje aspektus.

Rengiantis mokinių mokymosi pasiekimų vertinimui naudojant standartizuotus testus, būtina išspręsti ir įvairius kitus organizacinius klausimus. Pavyzdžiui, iš mokyklų pateiktų ataskaitų aiškėja, kad būtina patikrinti ar mokykla gavo prisijungimo duomenis ir prisijungė prie KELTO sistemos, taip pat būtina patikslinti savo mokinių sąrašus DIVEMO sistemoje.

Mokyklų pateiktos ataskaitos apie mokymosi pasiekimų vertinimo vykdymą rodo, kad pasirengimo taikyti standartizuotus vertinimo įrankius metu būtina organizuoti įvairius informacinius renginius. Su būsimo mokinių vertinimu taikant standartizuotus testus būtina supažindinti:

- lietuvių kalbos, matematikos, istorijos, pradinio ugdymo mokytojus;
- klasių auklėtojus;
- mokinius;
- mokinių tėvus;
- testavimo vykdymo grupių narius;
- testų vertinimo grupių narius.

Visą informaciją apie mokymosi pasiekimų vertinimą taikant standartizuotus testus mokyklos paprastai skelbia savo interneto svetainėse, informuoja mokinius ir jų tėvus per elektroninį dienyną, kabina skelbimus mokykloje esančiuose informaciniuose stenduose ir mokytojų kambaryje.

Iš mokyklų ataskaitų matyti, kad pasirengimo testavimui etapas mokyklose skiriasi pagal tai ar jos rengiasi pirmą kartą organizuoti testavimą ar testavimas mokykloje jau bent kartą vyko. Jei mokyklos bendruomenė jau vykdė testavimą ankstesniais metais, visi parengiamieji darbai paprastai būna aiškūs. Iš pirmą kartą testavimą vykdžiusių mokyklų ataskaitų matyti, kad dažnoje mokyklų mokytojai labai nerimavo dėl savo mokinių mokymosi pasiekimų, o jų nerimas galimai persidavė mokiniams. Mokyklų praktika rodo, kad vienas geriausių būdų nuraminti mokytojus ir mokinius – mokyklos administracijos iniciatyva organizuoti bandomąjį testavimą, t.y., pasiūlyti per pamokas išbandyti ankstesnių metų testus, kuriuos galima rasti NEC interneto svetainėje, ir gautus rezultatus palyginti su skelbiamais šalies mokinių pasiektais rezultatais. Internete skelbiamus standartizuotų testų pavyzdžius parengiamuoju laikotarpiu galima parodyti mokiniams ir jų tėvams, ir paaiškinti kodėl būtent toks mokymosi pasiekimų vertinimo įrankis yra patikimas, kokia galima iš to nauda.

Labai naudinga, jei mokytojai dar parengiamuoju metu suformuoja būsimo mokinių testavimo lūkesčius – bando prognozuoti apibendrintus mokyklos mokinių vertinimo rezultatus. Vienoje mokykloje, pavyzdžiui, pasirengimo testavimui metu buvo suformuluoti tokie mokyklos lūkesčiai:

- 95 proc. mokinių iš kiekvieno testuojamo dalyko pasieks aukštesnįjį, pagrindinį ar patenkinamąjį pasiekimų lygius;
- Kiekvienoje klasėje ir iš kiekvieno testuojamo dalyko bent 5 proc. mokinių pasieks aukštesnįjį pasiekimų lygį.

- Daugumos mokinių (80 proc.) žinios ir supratimas sieks 75 ir daugiau procentų (visų testuojamų dalykų).

Parengiamuoju laikotarpiu rekomenduojama modeliuoti įvairias įmanomas netipines situacijas ir iš anksto apgalvoti galimus tų situacijų sprendimus. Pavyzdžiui, susitarti kaip bus elgiamasi, jeigu mokinys testavimo dieną nebuvo mokykloje (sirgo, išvažiavo į sporto varžybas ir pan.). Iš mokyklų ataskaitų matyti, kad kai kuriose mokyklose mokiniams buvo suteikta galimybė atlikti testą kitą dieną. Žinoma, reikia įvertinti aplinkybę, jog mokinys gali būti informuotas apie testo užduotis ir tai galimai padės jam pasiekti geresnių rezultatų. Mokyklos bendruomenė turėtų susitarti, kaip aiškinti ir interpretuoti tokius rezultatus.

Pasirengimo testavimui metu svarbu išspręsti ir kitus organizacinius klausimus. Pavyzdžiui, iš mokyklų ataskaitų matyti, kad testavimas paprastai vyksta didžiausiose mokyklos klasėse (patalpose), arba testavimui skiriamas vienas mokyklos aukštas ir stengiamasi testavimo metu užtikrinti tame aukšte ramybę ir tylą. Testavimo priežiūrai dažnoje mokykloje pasitelkiami kitų dalykų mokytojai, ir todėl jie negali vesti savo pamokų. Reiškia, mokinių testavimo dienomis iškyla būtinybė pertvarkyti pamokų tvarkaraštį. Vienoje mokykloje pamokų tvarkaraštis buvo pakeistas ir dėl to, kad prieš testavimą turėjusi vykti kūno kultūros pamoka neišblaškytų mokinių.

Mokyklų bendruomenės dar pasirengimo mokinių žinių patikrinimui metu turėtų apsispręsti, kur testų užduotis spręs mokyklų skyriuose besimokantys mokiniai – įprastose klasėse ar bus atvežti į bazinę mokyklą.

Kai kuriose mokyklose taip pat susitariama, kad pasirengimo testavimui ir testavimo dienomis (vienoje mokyklų tai buvo laikotarpis nuo balandžio 22 iki gegužės 6 dienos) ketvirtokams ir aštuntokams kitų dalykų mokytojai neskirs savarankiškų ir kontrolinių darbų. Tai irgi prisidėjo prie šios mokyklos mokinių ir jų tėvų ramybės.

Standartizuotų testų taikymas mokymosi pasiekimų vertinimui mokykloje

Mokyklų vadovai ir mokytojai įtemptai dirbo rengdamiesi testavimui ir kokybiškai atliko šiuos darbus:

- visų pirma skaitė ir iki galo išsiaiškino visus NEC išleistus dokumentus apie mokymosi pasiekimų vertinimą taikant standartizuotus testus²;
- dalyvavo renginiuose (susitikimuose, seminaruose, pasitarimuose), kuriuos rengė NEC;
- susitarė dėl mokymosi pasiekimų vertinimo tikslų mokykloje;
- susitarė dėl funkcijų/darbų ir įsipareigojimų pasidalijimo ir paskyrė visus reikalingus atsakingus asmenis;
- pasitvirtino mokymosi pasiekimų vertinimo taikant standartizuotus testus mokykloje grafiką (testų vykdymo, mokinių darbų įvertinimo, duomenų suvedimo);
- išleido reikalingus mokyklų vadovo įsakymus;
- atliko kitus reikalingus ir numatytus darbus.

Tolesnius žingsnius, organizuojant standartizuotą mokinių mokymosi pasiekimų vertinimą galima suskirstyti į dvi dalis:

- testavimo vykdymą;
- mokinių atliktų darbų vertinimą.

Kiekvienam šių etapų taip pat reikia gerai pasiruošti. Iš mokyklų ataskaitų matyti, kad pasiteisino kai kurių mokyklų sprendimas prieš vieną – dvi dienas iki testavimo pradžios mokyklos elektroniniame dienyne paskelbti, kuriuose kabinetuose dirbs kiekvienos klasės mokiniai, kurie mokytojai ar mokyklos specialistai stebės jų darbą, kiek truks kiekvienas testavimas, kokias mokymo priemones reikia atsinešti į testavimą ir kitą mokiniams ir jų tėvams svarbią informaciją.

Nustatant mokinių testavimo mokykloje pradžios laiką (valandą), būtina atsiminti, kad jį turi apibrėžti iš anksto parengtas ir su visomis suinteresuotomis pusėmis suderintas mokinių testavimo mokykloje grafikas. Paprastai, kaip tai rekomenduojama NEC dokumentuose, mokymosi pasiekimų vertinimas taikant standartizuotus testus vyksta pamokų metu, dažniausiai per antrą pamoką (arba nuo 9 valandos). Ketvirtokų testavimas paprastai trunka vieną pamoką, nes 4 klasės testų atlikimo trukmė – 45 min., o aštuntokams, jeigu dokumentuose nurodyta testo trukmė – 60 minučių, prie pamokos laiko dar pridedama 15 minučių. Kadangi tas 15 papildomų minučių kitų klasių

---

² Mokyklų ataskaitose dažnai buvo nurodyta, kad NEC kasmet parengiamas leidinys „Standartizuotų testų organizavimas ir vykdymas mokyklose“ padeda mokykloms išspręsti praktiškai visas išylančias problemas.

mokiniams būna pertrauka, reikėtų iš anksto pasirūpinti, kad galimas triukšmas nesutrukdytų testuojamiems mokiniams. Paralelių klasių mokiniai to paties standartizuoto testo užduotis turėtų atlikti vienu metu.

Iš mokyklų ataskaitų matyti, kad tam tikru iššūkiu vertinant mokinių pasiekimus standartizuotų testų pagalba tapo nevienodas mokinių darbo greitis. Kaip atsitinka ir kitų mokinių pasiekimų patikrinimų metu, vieni mokiniai baigė vykdyti testų užduotis anksčiau, o kai kuriems mokiniams neužteko nustatyto laiko testuose esančioms užduotims atlikti. Būtų gerai, kad, rengiantis mokinių žinių patikrinimui, tai būtų mokytojų bei mokyklos vadovų aptarta iš anksto ir tiek mokiniai, tiek testavimo eigą prižiūrintys asmenys žinotų, pavyzdžiui, kad papildomo laiko testuose esančioms užduotims atlikti skirti nederėtų.

Oficialus standartizuotų testų vykdymo grafikas parengiamas taip, kad skirtingų klasių ir dalykų testai nebūtų atliekami tą pačią dieną, tačiau mokyklos šį grafiką, jei užtenka reikalingų patalpų ir galinčių testavimą stebėti mokytojų, gali prisitaikyti pagal savo poreikius. Kai kuriose mokyklose testavimo laikas, ypač, jei mokyklose tą pačią dieną suplanuoti du testai, nustatomas kitaip. Pavyzdžiui, ketvirtokai testą pradėjo 9 valandą, o aštuntokai – 11 valandą, arba vieno dalyko testas pradedamas 9, o kito dalyko – 11 valandą.

Dar viena svarbi aplinkybė – testavimo vieta. Dažniausiai mokinių testavimas mokyklose vyksta įprastose klasėse (ypač ketvirtokų testavimo atveju ir tada, kai mokykloje nėra daug paralelių klasių). Mokyklose, kuriose yra kelios 4 ar 8 klasės, daug sunkiau organizuoti testavimo administravimą ir stebėseną atskirose klasėse. Iš mokyklų ataskaitų matyti, kad net ir tada, kai mokykloje yra daugiau paralelių klasių, mokyklos testavimą organizuoja didžiausiuose kabinetuose, bet gana retai renkasi sporto ar aktų salę. Kita vertus, tinkamai parengus aktų ar sporto salę, būtų lengviau mokiniams užtikrinti vienodas testavimo sąlygas ir reikėtų mažiau testavimo procesą prižiūrinčių mokytojų.

Kai kuriose mokyklose renkantis tinkamas mokinių testavimui patalpas imtasi papildomų priemonių mokinių ramybei užtikrinti. Pavyzdžiui, vienoje mokykloje testavimui buvo skirti mokyklos penktame (galima manyti, paskutiniame) aukšte esantys kabinetai, o šio aukšto koridoriuje budėjo mokytojas ir taip užtikrino ramią ir susikaupimą skatinančią aplinką.

Daugelio mokyklų ataskaitose pabrėžiama, kad testavimo metu stengtasi mokinius sodinti po vieną – geriausia, jei mokinių testavimui buvo galima panaudoti vienviečius suolus. Kai kuriose mokyklose organizuojant 8 klasės mokinių testavimą, kopijuota brandos egzaminų tvarka: mokiniai į testavimui skirtas patalpas paskirstyti pagal abėcėlę, o vienoje patalpoje testų užduotis sprendė po 15 mokinių.

Pradinėse klasėse testavimo stebėseną atlikti dažnai padeda netestuojamų klasių (1–3 pradinių klasių) mokytojai, kartais jie talkina ir 8 klasėse, tačiau tai trukdo tiesioginiam pradinių klasių

mokytojų darbui. Iš mokyklų ataskaitų matyti, kad mokinių testavimo stebėjimui dažniausiai taip pat pasitelkiami neturintys pamokų mokyklos mokytojai ir mokykloje dirbantys specialistai: mokyklos psichologas, socialinis pedagogas, specialusis pedagogas, mokyklos bibliotekininkas, taip pat ir mokyklos administracijos atstovai.

Organizuojant mokinių testavimą mokyklose išryškėjo svarbi aplinkybė – vienodų testavimo stebėsenos/priežiūros sąlygų užtikrinimas, stiprinantis tarpusavio pasitikėjimą, o taip pat pasitikėjimą testų rezultatais. Dažniausiai mokyklų pasirenkamas testavimo stebėtojų pasirinkimas – du tiesiogiai su testuojamo mokomojo dalyko mokymu nesusiję pedagogai. Klasės vadovo paprastai testavimo metu irgi nebūna patalpoje, kurioje testų užduotis sprendžia jo mokiniai. Pasirengimo metu išdiskutavus mokyklos bendruomenėje, galimi ir įvairūs kiti sprendimai dėl to, kas gali arba negali būti patalpoje, kurioje mokiniai atlieka standartizuotą testą, tačiau dažniausiai susitariama, kad nedalyvautų atitinkamos klasės mokinių testuojamo dalyko mokytojai. Bet kokiu atveju, reikia užtikrinti, kad stebėtojų nebūtų itin daug, kad jie savo veiksmais mokiniams netrukdytų atlikti užduočių. Rekomenduojama vadovautis „sveiku protu“ ir pernelyg nesureikšminti testavimo, dėl ko mokiniai galėtų patirti didesnę nei įprasta (pvz., atliekant kontrolinius darbus) stresą.

Mokyklos, besirengdamos testavimui ir aptardamos mokymosi pasiekimų vertinimo principines nuostatas ir tikslus, taip pat turėtų apsispręsti dėl 4 ir 8 klasės mokiniams skirtų klausimynų pildymo būtinybės, nes tik mokinio klausimynų informaciją pateikusiomis mokykloms gali būti apskaičiuoti papildomi ugdymo kokybės stebėsenai aktualūs rodikliai (pavyzdžiui, mokyklos sukuriama pridėtinė vertė, mokyklos klimatas, patyčių situacija mokykloje, mokinių mokėjimas mokytis – 4 klasei; mokyklos sukuriama pridėtinė vertė, mokinių savijauta mokykloje, mokyklos kultūra, mokinių mokėjimas mokytis – 8 klasei) bei atlikta detalesnė lyginamoji rezultatų analizė. Mokyklos, pageidaujančios gauti papildomas ataskaitas su apskaičiuotais išvestiniais rodikliais, turi pasistengti mokinių tėvams tinkamai išaiškinti duomenų, gaunamų apklausiant mokinius, svarbą. Mokinių tėvams būtina paaiškinti, kaip bus užtikrintas informacijos konfidencialumas, atsakyti į abejonių keliančius klausimus, nes tėvai turės (pasirašydami) patvirtinti, jog neprieštarauja, kad jų vaiko pateikti atsakymai (tik apibendrinti duomenys) būtų naudojami vertinant ugdymo kokybę mokykloje, taip pat planuojant ugdymo aplinkos, ugdymo proceso, mokytojų kvalifikacijos tobulinimo ir pagalbos mokiniui priemones. Testavimo praktika mokyklose rodo, kad didžioji dauguma mokyklų, mokytojų ir tėvų supranta išvestinių rodiklių reikalingumą ir pritaria klausimynų pildymui. Klausimynų administravimo tvarka, kaip žinoma, šiek tiek skiriasi nuo testavimo tvarkos. Mokyklos, apsisprendusios pasinaudoti ir 4, ir 8 klasės mokiniams skirtais klausimynais, rengiamuose testavimo grafikuose turi numatyti ir atsakymams į klausimynus skirtą datą ir laiką. Atskirų mokyklų mokiniai jiems skirtus klausimynus užpildė prieš testavimą arba jam

pasibaigus. Klausimyno administravimui ir stebėsenai turėtų pakakti mažiau žmogiškųjų išteklių, nes duomenys suvedami NEC.

Kitas etapas – mokinių atliktų darbų vertinimas – planuojamas ir organizuojamas priklausomai nuo mokyklos bendruomenės susitarimų. Dar parengiamuoju laikotarpiu diskutuojant dėl mokinių pasiekimų vertinimo, taikant standartizuotus testus eigos, būtina susitarti dėl šių mokinių darbų vertinimo aspektų:

- kiek vertintojų vertins vieną mokinio darbą;
- kas bus mokinių darbų vertintojai;
- jei mokykloje mokosi daugiau mokinių, kiekvieno testo vertintojų grupei turėtų būti paskiriamas vertinimo komisijos pirmininkas, organizuosiantis vertintojų darbą;
- priklausomai nuo to, kiek nuspręsta turėti mokinių darbų vertintojų, apsisprendžiama, kiek truks mokinių darbų vertinimas.

Iki šiol mokyklų patirtis buvo skirtinga. Tik keliose šalies mokyklose mokinių darbus vertino vien tik šiuos mokinius mokantys mokytojai. Kitose mokyklose buvo stengtasi, kad mokinių darbus vertintų kaip tik testuotų mokinių nemokantys mokytojai. Tada, pavyzdžiui, ketvirtokų vertinimui pasitelkiami kitų pradinių klasių mokytojai (dažnoje mokykloje ketvirtokų darbus vertino trečiaklasių mokytojai), aštuntokų darbus vertino jų nemokantys lituanistai ir matematikai. Nedidelėse mokyklose kilo problemų dėl istorijos ir kai kada matematikos testo vertinimo, nes mokykloje dirba tik vienas istorikas ar matematikas, taigi, nėra kito aštuntokus nemokančio mokytojo. Rastos mažiausiai dvi išeitys – vienos mokyklose darbus vertino mokykloje dirbantis kito giminingo mokslo (pvz., geografijos ar fizikos) mokytojas, o kitos mokyklos mokinių darbų vertinimui pasikvietė kitoje mokykloje dirbantį istorijos ar matematikos mokytoją. Mokyklose, kuriose dirba tik vienas istorijos ar matematikos mokytojas ir tik jis vertino savo mokinių darbus, kuris nors mokyklos vadovų (paprastai direktoriaus pavaduotojas ugdymui) užtikrindavo, kad būtų laikomasi NEC parengtų vertinimo instrukcijų ir objektyvumo.

Mokyklos labai įvairiai planavo, kaip bus užtikrintas mokinių darbų vertinimo patikimumas. Vienose mokyklose būdavo pasitikima mokinius mokiusiu ir / arba jų darbus taisiusiu mokytoju, kitose atsitiktinai pasirinkti mokinių darbai dar buvo peržiūrėti ne vertinimo komisijos narių, paprastai kurio nors mokyklos vadovų. Dažniausiai mokyklose, ypač, jei jose dirba daugiau lituanistų, matematikų ir istorikų, mokinių darbus vertino du vertintojai, o jei jų įvertinimai neatitikdavo, dar ir vertinimo komisijos pirmininkas (paprastai atitinkamo dalyko mokytojų metodinės grupės pirmininkas arba mokyklos administracijos atstovas). Kai kuriose mokyklose vertinimo komisijos pirmininkas patikrindavo visų vertintojų vertinimus. Mokinių darbų vertinimo anonimiškumą, tuo pačiu ir patikimumą, padidina aplinkybė, kad ant testų sąsiuvinių nerašoma mokinio pavardė. Jei mokinio darbą vertindavo keli vertintojai, mokyklos rinkdavosi įvairius darbo

modelius. Vienose mokyklose mokinių atsakymus vertindavo šių mokinių mokytojas ir jo kolega, mokinių nemokęs mokytojas. Pagal susitarimą ir vadovaujantis DIVEMO sistemoje pateiktomis instrukcijomis, abu mokytojai mokinių darbus vertindavo skirtingų spalvų rašikliais. Kitose mokyklose darbus vertindavo visi to dalyko mokytojai arba visi mokyklos mokytojų metodinės grupės nariai ir taip būdavo mokomasi vieningų visai mokyklai mokinių vertinimo įgūdžių. Kai kuriose mokyklose buvo rasti ir kitokie sprendimai dėl mokinių darbų vertintojų. Pavyzdžiui, buvo mokyklų, kuriose ketvirtokų darbus vertino juos penktoje klasėje mokysiantys lietuvių kalbos ir matematikos mokytojai. Jei mokykloje būdavo susitariama, kad mokinius mokantis mokytojas mokinių darbų netaisys, jis paprastai vėliau susipažindavo su savo mokinių darbų vertinimu. Kurį sprendimą dėl vertintojų atrankos mokykla bepasirinko, mokyklose paprastai jokių didesnių problemų dėl mokinių darbų vertinimo neiškildavo. Mokyklos savo ataskaitose pažymėjo, kad problemų dėl vertinimo neiškildavo ir dėl to, kad mokinių darbų vertinimo, panaudojant standartizuotus testus, principai atitinka įprastus PUPP ir brandos egzaminų darbų vertinimo principus, o šiuo metu kiekvienoje šalies mokykloje dirba pakankamai daug mokytojų, ne kartą dalyvavusių vertinant mokinių PUPP ir brandos egzaminų darbus.

Suformuotų vertinimo komisijų pirmininkai mokyklos direktoriaus įsakymu paprastai įpareigojami organizuoti visą vertinimo komisijos darbą. Vertinimo komisijos narių skaičius priklauso nuo to, kaip greitai norima baigti darbą, kiek vertintojų turi vertinti vieną mokinio darbą ir kiek mokinių darbų planuojama skirti vienam vertintojui. Labai svarbu tinkamai paskirstyti darbo krūvį tarp komisijų narių, atsižvelgti į vertinimo sudėtingumą, kuris priklauso nuo testuojamo dalyko ypatumų, pavyzdžiui, lituanistams ir pradinių klasių mokytojams paprastai būna daugiau darbo, todėl pačių vertintojų, jei mokyklos situacija tai leidžia, galėtų būti daugiau.

Vertinimo proceso trukmė atskirose mokyklose buvo skirtinga, bet iš mokyklų ataskaitų matyti, kad kai kurių mokyklų bendruomenių nuostata yra neskubinti mokinių darbų vertinimo proceso. Pavyzdžiui, vienoje mokykloje parengiamuoju metu buvo nutarta, kad mokinių darbų vertinimas truks dvi savaites, kitoje – net 22 kalendorinės dienos. Kita vertus, daugumoje mokyklų mokinių darbai buvo įvertinti per savaitę, o mažesnėse mokinių skaičiumi mokyklose – per vieną – dvi darbo dienas. Praktika rodo, kad ilgiausiai užtruko lietuvių kalbos testo vertinimas. Greitas mokinių darbų įvertinimas, duomenų suvedimas ir mokyklos, klasių ir mokinių profilių gavimas iš NEC aktualiausias pradinėms mokykloms, mokykloms darželiams ir progimnazijoms. Šių tipų mokyklose testuojami baigiamųjų klasių mokiniai, todėl iš mokyklų ataskaitų matyti, kad, jei šių tipų mokyklose dirbantys vertintojai per ilgai vertino mokinių darbus ir suvedinėjo mokinių rezultatus, tai šiose mokyklose nebeliko laiko organizuoti testavimo rezultatų aptarimo su mokiniais ir jų tėvais. Tokiais atvejais belikdavo vienintelis sprendimas – individualios mokinių testų rezultatų ataskaitas atiduoti mokiniui kartu su mokyklos baigimo pažymėjimu.

Iš mokyklų ataskaitų matyti, kad vieno mokomojo dalyko mokinių darbų vertinimas paprastai vykdavo bendrai, vienoje patalpoje. Mokytojai dirbo darbo dienomis, paprastai po pamokų, iki 4 – 5 valandų per dieną. Mokyklų vadovai paprastai neleisdavo vertintojams neštis mokinių darbų į namuose ir ten juos vertinti, kiekvienos dienos pabaigoje surinkdavo mokinių darbus, o kitą dieną juos vėl išduodavo vertintojams.

Vertinimo priežiūra mokyklose buvo organizuojama skirtingai. Vienur buvo pasitikima vertinimo komisijos pirmininku, kitur – kartu su vertinimo komisijos pirmininku vertinimo priežiūrą vykdė kuris nors mokyklos vadovų.

Iš mokyklų patirties matyti, kad paprastai dar parengiamajame etape yra aiškiai apsisprendžiama, kas bus mokinių atliktų darbų vertintojai ir šiems vertintojams yra organizuojami specialūs mokymai, suprantami kaip mokytojų kvalifikacijos tobulinimo dalis. Taip pat, kai kurių mokyklų atstovai ataskaitose nurodė, kad pasiteisino jų mokyklose jau susiklosčiusi tradicija, kiekvieną dieną, prieš vertinimo komisijos nariams pradėdant darbą, dar kartą aptarti NEC parengtas mokinių darbų vertinimo instrukcijas. Vienos mokyklos ataskaitoje nurodyta, kad po NEC parengtų vertinimo instrukcijų aptarimo vertinimo komisijos nariai kartu ištaisydavo po 5 pirmuosius mokinių darbus.

Pagrindinė mokyklų ataskaitose nurodyta su mokinių darbų vertinimu susijusi problema – mokytojų, dalyvaujančių darbų vertinime, darbo apmokėjimas. Paprastai ši problema bendru sutarimu būdavo sprendžiama mokytojų naudai. Dažniausias mokyklų ataskaitose nurodytas šios problemos sprendimas – papildomų poilsio dienų skyrimas mokinių darbų vertinime dalyvavusiems mokytojams.

Darbas su duomenimis ir ataskaitų rengimas

Įvertinus mokinių darbus prasideda duomenų suvedimo darbai, kurie priklauso nuo to, kokios priemonės yra specialiai tam parengtos. 2014 m. Nacionalinis egzaminų centras parengė visoms mokykloms per internetą prieinamą sistemą DIVEMO, skirtą duomenų suvedimui ir ataskaitų rengimui. Ši sistema tebėra tobulinama ir ateityje galbūt pasikeis, tačiau vykstant standartizuotų testų plėtrai, duomenų suvedimas į vienokio ar kitokio tipo elektroninę sistemą tebebus aktualus. Šiame leidinyje trumpai apibūdinama negausi (vos dvejų metų) mokyklų patirtis.

Kaip žinia, kiekviena mokykla, pasirašydama su NEC bendradarbiavimo sutartį įsipareigojo šį darbą atlikti savo jėgomis. Mokykloms buvo pateikti gana detalūs nurodymai, kaip viską atlikti, tačiau praktika rodo, kad nurodymai kartais perskaitomi neatidžiai, todėl, pavyzdžiui, kai kurioms mokykloms būtina prisiminti, kad jos patikslintų mokinių sąrašus DIVEMO sistemoje. Paprastai

mokyklos direktoriaus įsakymu dar parengiamajame etape patvirtinamas duomenų suvedimo grafikas ir už šį darbą atsakingi mokyklos bendruomenės nariai.

Bet kokių atveju iš NEC pateiktų mokyklų ataskaitų matyti, kad duomenis mokyklose suvedinėjo:

- mokyklos direktoriaus pavaduotojas ugdymui;
- direktoriaus pavaduotojas ūkiui;
- mokyklų informacinių technologijų mokytojas;
- mokyklos raštvedė;
- mokyklos bibliotekininkė;
- paskirti pradinio ugdymo, matematikos, lietuvių kalbos ir istorijos mokytojai;
- mokyklos duomenų bazės tvarkytojas;
- atsakingas už duomenų perdavimo sistemą KELTAS asmuo;
- mokinių testų vertinimo komisijų pirmininkai;
- mokyklos informacinio centro vedėja.

Kaip matyti, iš mokyklų ataskaitų, duomenis į per internetą prieinamą sistemą DIVEMO suvedinėja įvairūs mokyklos bendruomenės nariai. Mokyklų praktika rodo, kad geriausių rezultatų pasiekama (duomenų suvedimas trunka trumpiausiai ir padaroma mažiausiai klaidų), kai duomenis suvedinėja mokyklos bendruomenės nariai, kurie mokykloje yra atsakingi ir už kitokios statistinės informacijos (pvz., kasmetinės statistinės informacijos) pateikimą.

Priklausomai nuo pasirinkto duomenis suvedančio mokyklos bendruomenės atstovo ir mokinių skaičiaus, visas duomenų suvedimas trunka nuo kelių valandų iki, kaip rodo mokyklų ataskaitos, kelių dienų. Paprastai mokyklai duomenų suvedimui užtekdavo kelių valandų. Iš mokyklų ataskaitų matyti, kad pakankamai įgudęs duomenų suvedinėtojas vieno mokinio testo duomenų suvedimui užtrukdavo pusantros – dvi minutes. Kitos mokyklos ataskaitoje pateiktas toks paskaičiavimas – penkių aštuntųjų klasių (vieną testą atliko 126–129 mokiniai) visų testų duomenys buvo suvesti ir patikrinti maždaug per aštuonias valandas. Be abejo, asmenys neturintys duomenų suvedimo patirties dirba lėčiau, gali padaryti klaidų, todėl būtina numatyti ir skirti laiko duomenų patikrinimui. Mokyklose tai buvo daroma įvairiai. Vienoje mokykloje, pavyzdžiui, duomenis suvedinėjo poroje dirbantys direktoriaus pavaduotojai ugdymui: vienas jų diktavo duomenis, o kitas suvedinėjo ir dar tikrino, kad nebūtų suklysta. Kitose mokyklose mokytojų ar kitų mokyklos bendruomenės narių suvestus duomenis pasirinktinai tikrino mokyklos administracijos atstovai. Kelios mokyklos nurodė taikiusios savikontrolės tvarką: visų dalykų rezultatų protokolų duomenys buvo suvedami į lentelę ir skaičiuojama bendra kiekvieno mokinio surinktų balų suma. Ši balų suma buvo lyginama su į sistemą DIVEMO suvestų balų suma. Tai padėjo greičiau aptikti ir ištaisyti įsivėlusias klaidas.

Iš mokyklų ataskaitų matyti, kad, tinkamai pasirengus, duomenų suvedimo etape jokių didesnių problemų nekilo. Vienintelė mokyklų ataskaitose paminėta problema buvo kilusi dėl to, kad duomenis suvedinėję asmenys nebuvo iki galo įsigilinę, kada būtina patvirtinti, jog duomenų suvedimas baigtas. Pavyzdžiui, duomenis suvedinėję asmenys patvirtinimo mygtuką paspausdavo suvedę vos vieno testo duomenis. Gavus šį patvirtinimą, NEC pradedamos generuoti ataskaitos ir daugiau duomenų suvesti nei pakoreguoti jau negalima. Tokiu atveju, mokyklos atstovams tekdavo kreiptis į NEC, atšaukti patvirtinimą apie duomenų suvedimą ir užbaigti suvedinėti arba patikslinti duomenis.

Suvedus duomenis ir iš NEC gavus automatiškai sugeneruotas mokinio, klasės ir mokyklos lygmens ataskaitas mokyklose, prasideda (ar turėtų prasidėti) gautų rezultatų analizė ir tikslinių grupių informavimas. Dar pasirengimo testavimui etape verta apgalvoti bent svarbiausius įvairių suinteresuotų grupių mokykloje veiksmus iki mokinių vasaros atostogų – kas, kada ir kaip galėtų „ant karštųjų“ analizuoti gautus testavimo rezultatus.

Iš mokyklų ataskaitų matyti, kad į gautų testavimo rezultatų analizę paprastai įtraukiamos šios suinteresuotos grupės:

- 4 klasių mokytojai;
- 8 klasėse dirbantys testuojamų dalykų mokytojai;
- visi mokykloje dirbantys pradinių klasių, lietuvių kalbos, matematikos, socialinių ir gamtos mokslų mokytojai;
- mokyklos administracijos atstovai;
- testavime dalyvavusių klasių vadovai;
- mokyklos metodinės tarybos nariai;
- mokyklos mokytojų tarybos nariai;
- mokyklos tarybos nariai;
- mokytojai, kurie kitais mokslo metais mokys testavime dalyvavusius mokinius 5 ir 9 klasėse;
- mokiniai;
- mokinių tėvai.

Kokios tikslinės grupės įtraukiamos į diskusijas ir mokinių mokymosi pasiekimų aptarimą, kiek giliai šie rezultatai yra analizuojami, priklauso nuo mokyklos išsikeltų tikslų ir nuo kitų aplinkybių. Bet kokiu atveju, įdėmiausiai gautus rezultatus nagrinėja 4 ir 8 klasių mokytojai, klasių auklėtojai, mokiniai ir jų tėvai, taip pat ir mokyklos vadovai.

Prieš pradedant organizuoti bet kokį mokinių pasiekimų aptarimą, būtina prisiminti, kokius mokyklos bendruomenės deklaruotus tikslus turėjo padėti įgyvendinti šis mokinių pasiekimų tyrimas, taikant standartizuotus testus.

Remiantis mokyklų patirtimi, galima išskirti du diskusijų ir mokinių mokymosi pasiekimų aptarimo etapus:

- mokinių pasiekimų aptarimas tik gavus testavimo rezultatus;
- mokinių pasiekimų aptarimas ir tolesnės mokyklos veiklos planavimas kitais mokslo metais.

Rengiantis mokinių testavimo rezultatų aptarimui būtina atsiminti, kad juos mokykla gauna jau baigiantis mokslo metams. Jei mokykloje būna suplanuotas ilgesnis mokinių darbų vertinimo ir duomenų suvedimo etapas, gali atsitikti taip, kad pirmuosius testavimo rezultatus mokyklos bendruomenė sužinos tik birželio mėnesį, kai mokiniai ir jų tėvai pradeda galvoti apie vasaros atostogas. Todėl į mokinių pasiekimų aptarimą tik gavus testavimo rezultatus būtina įtraukti visų pirma pradinių klasių, lietuvių kalbos, matematikos ir istorijos mokytojus.

Jei mokykloje pasirengimo metu buvo bandoma prognozuoti būsimo mokinių testavimo lūkesčius – apibendrintus mokyklos mokinių vertinimo rezultatus, tada jau gegužės mėnesio pabaigoje galima organizuoti mokyklos mokytojų diskusiją, kurios metu būtų aptariami pasiekti rezultatai.

Iš mokyklų ataskaitų matyti, kad dar iki vasaros atostogų mokyklose organizuoti tokie gautų testavimo rezultatų aptarimui skirti renginiai:

- mokyklos administracijos posėdis;
- bendras mokyklos administracijos ir mokinių darbų vertinimo komisijų narių posėdis;
- mokytojų tarybos posėdis;
- mokyklos mokytojų metodinių grupių posėdžiai;
- atskirų mokomųjų dalykų mokytojų organizuotas testavimo rezultatų aptarimas su mokiniais pamokų metu;
- klasių tėvų susirinkimai;
- individualios mokinių tėvų konsultacijos.

Šalies mokyklos jau pradėjo kaupti įdomią mokinių testavimo rezultatų aptarimo patirtį. Pavyzdžiui, kai kuriose šalies mokyklose pagrindiniais pirmųjų mokinių testavimo rezultatų aptarimų pranešėjais tampa testuotus mokinius mokišieji mokytojai. Jie, išanalizavę savo mokinių pasiekimus, bando įvertinti savo darbą, įvardyti, kokiose dalykų ugdymo turinio srityse mokiniai klydo, kokios užduotys liko neatliktos, kokios buvo tipinės mokinių padarytos klaidos, bei siūlyti, kaip galima taisyti susiklosčiusią situaciją. Lietuvos mokyklose nusistovėjo praktika, kad aptarimo metu mokinių testavimo rezultatai lyginami su jų paskutinio pusmečio ar trimestro rezultatais.

Jei mokinių pasiekimų vertinimą taikant standartizuotus testus vykdo pradinė mokykla, mokykla darželis ir progimnazija, kurių ketvirtokai ir aštuntokai po vasaros mokysis kitoje mokykloje, tai šių mokyklų vadovybė per gegužės – birželio mėnesius dar turėtų bandyti organizuoti kuo išsamesnį testų rezultatų aptarimą su mokiniais ir jų tėvais. Jei mokiniai ir kitais mokslo metais mokysis toje pačioje mokykloje, prieš vasaros atostogas galima apsiriboti tėvų susirinkimu, kurio metu

išdalintos individualios mokinių testų rezultatų ataskaitos, parodoma, kaip galima analizuoti šias ataskaitas ir paskelbiama, kaip ir kada norintys tėvai gali kreiptis į klasės vadovus bei mokyklos mokytojus–dalykininkus išsamesnių konsultacijų. Su mokiniais aptariant testų rezultatus verta skirti daugiau dėmesio tipinių, dažniausiai mokinių daromų klaidų aptarimui. Paprastai didžioji dalis baigusią pradinę mokyklą, mokyklą darželį ir progimnaziją mokinių mokslus tęsia toje pačioje mokykloje, todėl prasminga apie mokinių pasiekimus informuoti ir mokyklos administraciją.

Mokyklų administracijai būtina atkreipti dėmesį, kad individualias mokinių testų rezultatų ataskaitas kuo skubiau turėtų gauti visų mokinių tėvai, o ne, kaip būna kai kuriose šalies mokyklose, tik tie tėvai, kurie specialiai kreipiasi į mokyklos direktoriaus pavaduotoją ir paprašo tokio savo vaiko pasiekimų ataskaitos.

Nuo spalio mėnesio, kai gaunamos papildomos ataskaitos su išvestiniais rodikliais, rekomenduojama atidžiai ir atsakingai interpretuoti gautą lyginamąją informaciją ir itin korektiškai formuluoti išvadas. Mokyklos vadovybė turi prisiimti atsakomybę dėl to, kaip gauti papildomi duomenys bus aptariami visos mokyklos ir atskirai kiekvienos klasės lygiais, kaip visa surinkta informacija apie mokymosi pasiekimus mokyklose bus viešai interpretuojama, kokių pasekmių tai turės mokytojams ir mokiniams, kokius pokyčius skatins, kokį poveikį darys mokyklos lygmens sprendimams

Remiantis mokyklų patirtimi, galima manyti, kad po vasaros atostogų verta organizuoti įvairių tikslinių grupių bendradarbiavimą ir testų rezultatų aptarimą, jau orientuojantis į ugdymo proceso mokykloje gerinimą:

- mokyklos tarybos posėdį;
- mokytojų tarybos posėdį;
- mokyklos mokytojų metodinių grupių posėdžius;
- mokinių pasiekimų aptarimą per lietuvių kalbos, matematikos ir istorijos pamokas;
- tėvų susirinkimus. Mokyklų praktika rodo, kad prieš rudenį vykstančius tėvų susirinkimus verta tėvams dar kartą pasiūlyti pateikti jų vaikų pasiekimų profilius.

Visų darbo su testavimo rezultatais galimybių neįmanoma išvardyti. Daug galimybių testų rezultatams aptarti galima rasti ir kitokio formato pasitarimuose ar susirinkimuose. Svarbiausia, kad tokių renginių metu būtų galima organizuoti rimtą įvykusio mokinių mokymosi pasiekimų vertinimo rezultatų aptarimą ir susitarti dėl veiksmingų priemonių, kaip būtų galima pagerinti bendrojo ugdymo mokyklos mokinių rezultatus.

Mokinių mokymosi pasiekimų gerinimo planavimas

Atsižvelgiant į mokyklos bendruomenės išsikeltus mokinių pasiekimų vertinimo tikslus gali būti įvairiais lygiais, bei įtraukiant įvairių suinteresuotų grupių atstovus, diskutuojama ir planuojama, kaip naudojantis gautais rezultatais pagerinti ugdymo kokybę mokykloje, o tuo pačiu ir joje besimokančių mokinių mokymosi pasiekimus. Mokymosi pasiekimų gerinimas tiesiogiai priklauso nuo turimų patikimų palyginamų duomenų, kurių mokykla iki šiol neturėdavo daug, todėl standartizuotų testų rezultatai smarkiai išplečia tikslingo planavimo galimybes, padeda išsikelti prioritетines sritis visos mokyklos lygiu. Patirties dar turima nedaug, tačiau kai kuriose mokyklose pradedama nuosekliai įgyvendinti mokymosi pasiekimų gerinimo idėją siekiant kasmet, atsižvelgiant į testų rezultatus ir kitus mokykloje turimus duomenis apie mokymosi sėkmingumą, rengti savo mokinių mokymosi pasiekimų gerinimo planus. Mokymosi pasiekimų gerinimo planavimas išsikeliant visai mokyklos bendruomenei aktualius vystymosi prioritetus labai padeda mokyklai tikslingai planuoti mokymosi pasiekimų gerinimo priemones. Suprantama, kad mokymosi sėkmingumas ženkliai priklauso nuo ugdymo aplinkos ir mokytojų kompetencijos, todėl visos mokyklos lygiu galima tikslingai planuoti ir diegti inovacijas bei skatinti pokyčius.

Iš mokyklų ataskaitų matyti, kad, įvairiais lygiais išanalizavus ir aptarus mokinių mokymosi pasiekimų rezultatus, mokyklos lygiu galimi įvairūs sprendimai ir veiksmai:

- suplanuojamos mokyklos mokytojų metodinių grupių veiklos kitiems mokslo metams;
- atsižvelgiant į testų rezultatus, sekantiems mokslo metams numatomi tikslingi mokyklos veiklos pokyčiai (pavyzdžiui, naudojantis ugdymo plano galimybėmis suplanuojamos mokymosi pagalbos ir konsultacijų valandos, skirtos žemų, nepakankamų ar netolygių mokymosi pasiekimų mokiniams, įvairių ugdymosi poreikių mokiniams, taip pat formuojamos mobilios mokinių grupės lietuvių kalbos, matematikos ar istorijos mokymuisi);
- priimami sprendimai dėl naujų vadovėlių ir kitų mokymo priemonių įsigijimo;
- priimami sprendimai dėl mokytojų profesinio tobulinimosi krypčių;
- testavimo rezultatais naudojasi 5 ir 9 klasių mokytojai, rengdami ilgalaikius ugdymo planus;
- diskutuojant su 4, 5, 8 ir 9 klasių mokytojais, išskiriamos probleminės skirtingų dalykų ugdymo turinio sritys ir susitariama, kaip problemos bus sprendžiamos;
- priimami sprendimai dėl mokyklos strateginės veiklos plano rengimo ar koregavimo;
- į testavimo rezultatus atsižvelgiama rengiant mokyklos metinį veiklos planą;
- testų rezultatai naudojami mokyklos įsivertinimo (vidaus audito) procedūrose.

Testų rezultatai gali būti pagrindas ilgalaikėms metodinėms diskusijoms bei priemonių, kaip gerinti mokytojų kvalifikaciją, planavimui, taip pat bendravimui ir bendradarbiavimui su mokinių tėvais. Mokyklos bendruomenėje diskutuojant, kaip galima būtų geriau panaudoti mokinių vertinimo, naudojant standartizuotus testus metu gautus tikrai patikimus duomenis, derėtų neužmiršti, kad šie duomenys puikiai tinka naudoti mokyklos įsivertinimo (vidaus audito) procedūrose, taip pat rengiant mokyklos metinį veiklos planą ir mokyklos strateginės veiklos planą. Šiuose planuose juk reikia aprašyti atliktą situacijos analizę, išskirti ir aprašyti įvairius išorės ir vidinės aplinkos aspektus, taip pat ir mokyklos stiprybes, silpnybes, galimybes ir grėsmes. Mokyklos veiklos planų rengimo kontekste ypatingą reikšmę įgyja NEC siūloma galimybė gauti patikimai apskaičiuotus papildomus ugdymo kokybės stebėsenai aktualius rodiklius – informaciją apie mokyklos sukuriamą pridėtinę vertę, mokyklos klimata, patyčių situaciją mokykloje, mokinių mokėjimą mokyti, mokyklos kultūrą. Šiems rodikliams paskaičiuoti reikalingi standartizuotus testus atlikusių mokinių užpildytų klausimynų duomenys.

Mokyklose gali būti planuojama ilgalaikė darbo su mokyklos mokytojais strategija, siekiant suvienodinti mokykloje besimokančių mokinių mokymosi pasiekimų vertinimą ugdymo procese. Iš mokyklų pateiktų ataskaitų matyti, kad, dalyvaudami mokinių darbų vertinimo komisijose, mokytojai netiesiogiai patobulino savo kvalifikaciją ir tai, tikėtina, taip pat prisidės prie tolesnio mokinių mokymosi pasiekimų gerinimo. Pastebėta, kad mokytojams buvo labai svarbu pradėti tartis dėl vienos vertinimo kriterijų ne tik atskiro dalyko, bet ir visos mokyklos lygiu, pasitikrinti savo darbo sėkmingumą, bendromis pastangomis siekti gerinti mokyklos sukuriamą pridėtinę vertę. Nuo ko pradėti mokyklai planuoti mokinių mokymosi pasiekimų gerinimo procesą? Galbūt, žengti pirmuosius žingsnius padėtų nesudėtingos struktūros gairės:

- pradėti rekomenduojama nuo situacijos analizės (pagrįsti apibendrintais ir lyginamaisiais standartizuotų testų rezultatais, išvestiniais rodikliais, vidinio ir/ar išorinio mokyklos vertinimo išvadomis, kt.);
- išskirti problemines tobulintinas sritis (nustatyti, kokios priežastys darė/daro įtaką esamos koreguotinos situacijos susidarymui, pagrįsti tai duomenimis ir argumentais), kurios trukdo mokyklai pasiekti esminių tikslų;
- suplanuoti realų (pamatuojamą) pageidaujamą rezultatą ar pokytį per tam tikrą laiką (pvz., per vienerius mokslo metus);
- apibrėžti tikslines grupes, kurios turėtų pasiekti planuojamą rezultatą ar pokytį;
- suplanuoti mokymosi pasiekimų gerinimo priemones (atsižvelgiant į išsikeltus tikslus ir prioritetus, numatant reikiamus išteklius, terminus ir už priemonių įgyvendinimą atsakingus asmenis);
- numatyti, kaip bus pamatuoti rezultatai ir įsitikinta, kad pavyko pasiekti numatytą pokytį.

Be abejo, planuojant mokinių mokymosi pasiekimų gerinimą, reikia apgalvoti ir tai, kokius administracinius ir vadybinius veiksmus reikės atlikti užtikrinant rezultatų tvarumą (ilgalaikį išliekantį poveikį).

Mokymosi pasiekimų gerinimo planų įgyvendinimo stebėseną mokykloje

Lietuvoje jau įprasta, kad, numatant priemones, kaip bus siekiama deklaruojamų mokyklos švietimo bendruomenei svarbių tikslų, rengiamas priemonių planas ir numatomi rodikliai – kiekybiniai dydžiai arba kokybiniai požymiai, iš kurių sužinoma planuoti, valdyti ir kontroliuoti reikalinga informacija, galinti padidinti valdymo veiksmingumą³. Kai veikia, siekiant konkrečių tikslų suplanuojama ir apsisprendžiama iš kokių požymių (rodiklių) bus aišku, ar šie planai įgyvendinami, būtina nustatyti, kaip šie rodikliai bus renkami ir kokios rodiklių reikšmės rodys teisingą ir sėkmingą vystymosi kryptį. Tik tokiu būdu galima užtikrinti savalaikį grįžtamąjį ryšį ir garantiją, jog išsiskirti mokyklos bendruomenei svarbūs tikslai tikrai bus įgyvendinti.

Taip randasi veiklos stebėseną. Valstybės švietimo ir mokslo stebėsenos tvarkos aprašas nustato, kad šalia valstybės ir savivaldybės yra ir institucinis švietimo valdymo lygmuo, taigi, šalia Švietimo ir mokslo ministerijos bei savivaldybių administracijų švietimo stebėseną privalo vykdyti ir švietimo įstaigos. Mokinių vertinimo taikant standartizuotus testus metu gauta informacija tikrai padeda gauti labai vertingų duomenų mokyklos lygmens švietimo stebėsenai.

Dar niekada anksčiau mokyklos lygmens švietimo kokybės stebėsenai nebuvo sukurta tiek prielaidų. Standartizuotų vertinimo įrankių taikymas mokykloje pagaliau leidžia laiku pamatyti realų nepagražintą ugdymo realybės „paveikslą“, kuriuo protingai pasinaudojus, pagaliau galima pradėti labai tiksliai keisti ugdymo praktiką ir daryti poveikį ugdymo rezultatams ateityje. Deja, mokyklai neužtenka parengti įvairius mokinių mokymosi pasiekimų gerinimo planus (svarbiausi jų – mokyklos strateginis veiklos planas ir mokyklos metinės veiklos planas), būtina kruopščiai juos vykdyti, laiku ir iki galo įgyvendinti suplanuotas veiklas.

Mokslo metų pabaigoje, kai baigiasi suplanuotų veiklų terminai, rekomenduojama su mokyklos bendruomenės nariais aptarti per mokslo metus pasiektus rezultatus, išsiaiškinti kas pavyko arba kodėl kažkas nepavyko, suformuluoti galutines išvadas ir pradėti ciklą iš naujo, t.y. nuo pakitusios situacijos įvertinimo ir pokyčių planavimo, naudojantis naujais duomenimis.

³ Plg. http://svis.emokykla.lt/lt/index/a_view/34

Mokinių ir tėvų informavimas, susitarimai su tėvais ir mokiniais dėl jų mokymosi pasiekimų gerinimo

Darbas su mokiniais ir jų tėvais aptariamas visuose šių metodinių rekomendacijų skyriuose, nes mokiniai ir jų tėvai yra, ko gero, patys didžiausi testavimo naudos gavėjai. Kalbant apie mokinių ir jų tėvų informavimą bei bendradarbiavimą su jais, galima išskirti tris šio bendradarbiavimo ir informavimo etapus:

- pasirengimo mokykloje taikyti mokinių mokymosi pasiekimų vertinimą naudojantis standartizuotais testais metu;
- testavimo metu;
- aptariant apibendrintus (mokyklos ir klasės lygmens) ir nagrinėjant individualius mokinių testų rezultatus.

Visų pirma, mokyklos administracijos atstovai galėtų tiesiogiai ar per klasių auklėtojus paskatinti mokinių tėvus supažindinti su mokymosi pasiekimų vertinimo tvarka mokykloje ir paaiškinti jiems skirtingų vertinimo būdų ir formų taikymo tikslus ir reikalingumą, taip pat standartizuotų testų, kaip įrankių, mokyklose naudojamų apibendrinamojo ir diagnostinio vertinimo tikslais, svarbą. Tėvus taip pat reikėtų trumpai informuoti ir apie specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių pasiekimų vertinimą, taip griaunant įvairius nepagrįstus mitus. Reikėtų paskatinti klasės auklėtojus dar pirmoje mokslo metų pusėje trumpai informuoti mokinius ir jų tėvus apie mokslo metų pabaigoje planuojamą atitinkamų klasių (pvz., 4 ir 8 klasių) mokinių mokymosi pasiekimų vertinimą, informuoti apie jau turimą mokyklos patirtį ir apibendrintus rezultatus, pateikti nuorodų, kur galima rasti daugiau informacijos. Artėjant mokslo metų pabaigai rekomenduojama informuoti tėvus, kurių vaikai mokosi atitinkamose klasėse, apie testų grafiką, paaiškinti, jog testavimo laikas ir trukmė nustatomi atsižvelgiant į pedagogų, mokslininkų, ekspertų rekomendacijas ir testavimų patirtį daugelyje pasaulio šalių. Visada, kai mokyklos atstovai dėl mokinių testavimo bendraus su mokinių tėvais, būtina akcentuoti, kad tai tėra viena iš daugelio mokinių žinių patikrinimo formų, kad mokiniai nebus tiesmukai lyginami tarpusavyje, kad su kiekvienu mokiniu susijusi informacija yra konfidenciali, kad standartizuotų testų taikymas mokiniams suteikia daugiau patirties, aiškumo apie realiai pasiektus rezultatus ir pasitikėjimo savo gebėjimais, padeda pasirengti PUPP. Mokyklos atstovai privalo paaiškinti, kaip tėvai galėtų padėti savo vaikams pasirengti testavimui (kaip nusiraminti, sutelkti dėmesį, negaišti laiko, atidžiai pasitikrinti ir pan.). Tokiam tėvų informavimui, kaip rodo mokyklų patirtis, patogu naudotis elektroninio dienyno galimybėmis, mokyklos interneto svetaine ir elektroniniu paštu. Žinoma, padėti mokiniams pasirengti testavimui yra mokytojų

pareiga, tačiau tėvų palaikymas, adekvatūs lūkesčiai ir santūri laikysena labai padeda vaikams, suteikia daugiau pasitikėjimo savo jėgomis. Antra vertus, svarbu akcentuoti, jog tėvai turėtų dar atidžiau pasirūpinti, kad vaikas išsimiegotų prieš testavimą, būtų tinkamai papusryčiavęs, laiku atsikeltų ir t.t.

Įvertinus mokinių atliktus testus ir gavus mokinio lygmens ataskaitas, labai svarbu iki mokslo metų pabaigos individualias pasiekimų ataskaitas būtinai perduoti mokinių tėvams. Ataskaitos yra rengiamos su trumpais paaiškinimais, ką apie vaiko mokymosi pasiekimus rodo duomenys pateikiamose įvairiose diagramose. Būtų labai naudinga mokytojui dalykininkui ar klasės auklėtojui individualiai aptarti kiekvieno mokinio rezultatus su jo tėvais ar globėjais. Išsiaiškinti, ar rezultatai atitinka mokinio ir jo tėvų lūkesčius, paaiškinti, kaip mokytojai vertina to mokinio mokymosi situaciją, kaip šie rezultatai dera su vertinimo ugdymo procese rezultatais, ką atskleidžia apie mokinio mokymosi ir mąstymo gebėjimus, kaip pats vaikas galėtų tobulinti savo mokymosi pasiekimus ir kaip jam galėtų padėti artimieji. Tam, kad mokytojai dalykininkai ar klasių auklėtojai galėtų kokybiškai konsultuoti mokinių tėvus, būtina mokykloje skirti laiko pačių mokytojų mokymui.

Verta dėmesio kai kurių mokyklų praktika, kai, laikantis konfidencialumo reikalavimų, į mokyklą negalintiems atvykti mokinių tėvams individualios mokinių testų rezultatų ataskaitos kartu su šios ataskaitos analizės instrukcija būdavo perduodamos užklijuotame voke. Kai kurios mokyklos apie savo mokinių pasiekimų vertinimo rezultatus taip pat informuoja ir elektroniniame dienyne. Šis rezultatų perdavimo būdas geras tuo, kad elektroninio dienyno galimybės leidžia skelbti ir konfidencialią informaciją ir garantuoti, kad šią informaciją gaus tik tie asmenys, kuriems ji skirta. Taigi, elektroninio dienyno pagalba galima skelbti ir individualią informaciją apie konkretaus mokinio pasiekimus.

Labai svarbu paaiškinti tėvams, kokių pagalbos mokiniui priemonių ateityje ims mokykla. Mokyklų patirtis rodo, jog dažniausiai mokinių tėvai buvo kviečiami į mokyklas diskutuoti apie standartizuotų testų rezultatus ir aptarti savo vaikų rezultatus su mokytojais.

Iš mokyklų ataskaitų matyti, kad daugeliu atvejų individualios mokinių testų rezultatų ataskaitos buvo laiku perduotos mokiniams ir jų tėvams. Kai kurios mokyklos perdavė išspausdintas ataskaitas, o kai kurios išsiuntinėjo tėvams elektroniniu paštu ar per elektroninį dienyną. Būta atvejų, kai ataskaitos mokiniams ir tėvams buvo parodytos tik kompiuterio ekrane, informuojant apie pasiektus rezultatus, tačiau tai nėra rekomenduojama praktika, nes nei mokiniui, nei tėvams neįmanoma atsimiti visos vertingos informacijos. Su tėvais derėtų išsiaiškinti, kokių ataskaitų pageidautų: jeigu „popierinių“, tai spalvotų ar juodai baltų, kieno lėšomis tai bus padaryta (mokyklos ar tėvų). Galbūt tėvai gali patys išsispausdinti ataskaitas, bet tada jiems reikalinga šios ataskaitos elektroninė versija.

Rezultatų viešinimas

Mokyklos savo ataskaitose dažnai akcentuoja, kad dėl mokinių vertinimo rezultatų viešinimo būdų ir formų reikia susitarti dar parengiamajame etape. Paprastai dėl rezultatų viešinimo mokyklos vadovai diskutuoja su mokytojais, o po to labai naudinga dar pasirengimo laiku šį klausimą aptarti ir su mokinių tėvais. Dažniausias kokios nors informacijos apie mokinių pasiekimų vertinimą taikant standartizuotus testus pateikimo būdas yra pranešimas mokyklos interneto svetainėje. Juolab, kad sutartis su NEC numato, kad mokykla laisva forma savo interneto svetainėje paskelbs informaciją apie standartizuotų testų vykdymą mokykloje ir apibendrintus mokyklos rezultatus. Dar vienas kai kurių mokyklų ataskaitose nurodytas informacijos apie mokinių testavimo vykdymą ir jo rezultatus mokykloje skelbimo būdas – straipsniai vietos spaudoje. Aišku, šį būdą dažniau renkasi mokyklos, kurių mokinių pasiekti rezultatai bent jau ne blogesni, nei vidutiniškai šalyje.

Standartizuotų testų rezultatų viešinimas yra labai svarbus ir atsakingas dalykas. Viešinama informacija turėtų tenkinti įvairių mokyklos tikslinių grupių poreikius, tačiau žinant, jog kol kas mūsų visuomenės pasirengimas tinkamai analizuoti ir interpretuoti duomenis apie mokymosi pasiekimus nėra labai geras, reikia atlikti nemažai aiškinamojo pobūdžio darbo.

Mokyklos savo ataskaitose nurodė, kad, diskutuojant apie su mokinių vertinimu susijusios informacijos viešinimą, dažniausiai buvo aptariamoms dvi problemos:

- kokią iš NEC gautą informaciją viešinti;
- kada viešai skelbti sutartą viešinti informaciją.

NEC mokyklai atsiunčia apibendrintą informaciją apie visos mokyklos mokinių, kiekvienos atitinkamos (4a, 4b, 4c, ... / 8a, 8b, 8c, ...) klasės mokinių ir individualius mokinių testuojamų dalykų mokymosi pasiekimus. Mokyklos paprastai skelbia apibendrintus lyginamuosius (lyginama su apibendrintais vidutiniais kitų šalies mokyklų rezultatais, taip pat apibendrintais vidutiniais šalies miesto ir kaimo mokyklų mokinių rezultatais) mokyklos atitinkamų klasių (pvz., 4 ir/arba 8 klasės) mokinių testų rezultatus. Iš mokyklų ataskaitų matyti, kad, jei viešai skelbiama sudėtingesne forma pateikiama informacija (pvz., voratinklinės diagramos), labai naudinga paskelbti ir paaiškinimą, ką rodo pavaizduoti duomenys.

Apibendrinta informacija apie atskirų klasių (pvz., 4a, 4b, 4c, ...) mokinių pasiekimus paprastai skelbiama retai. Dėl konfidencialumo ypač atsargiai reikia viešinti net ir apibendrintą informaciją apie mažos mokinių skaičiumi mokyklos mokinių pasiekimus.

Labai svarbu mokyklos bendruomenėje sutarti, kada viešinti informaciją. Šalies mokyklose informacija apie mokyklos mokinių mokymosi pasiekimus dažniausiai viešinama rudenį, tada, kai iš NEC gaunama papildoma mokinių mokymosi pasiekimų vertinimo ataskaita, tačiau reikia

neužmiršti, jog mokyklos, kurių mokiniai neatsakė į klausimyno klausimus, papildomos ataskaitos negauna. Kai kurios mokyklos nurodo, kad viešai skelbia mokyklos bendruomenėje sutartus mokinių pasiekimų vertinimo duomenis tik tada, kai atsako į visus įmanomus mokinių tėvų klausimus, kai mokinių tėvus visiškai nuramina, jog viešai bus skelbiami tik apibendrinti duomenys. Iki tol, gegužės – birželio mėnesiais mokyklos interneto svetainėje dalis mokyklų spėja viešai paskelbti tik bendrą informaciją apie tai, kad mokyklos mokiniai dalyvauja mokymosi pasiekimų vertinime.

Kai suplanuotas mokinių mokymosi pasiekimų vertinimas atliekamas iki galo, kai su visomis suinteresuotomis grupėmis aptariami rezultatai, būtina pradėti rengtis naujam ciklui – juk sekančiais mokslo metais į 4, 6 ar 8 klases ateis kiti mokiniai ir bus svarbu aiškintis, kaip jiems sekasi mokytis. Iš mokyklų ataskaitų matyti, kad jų vadovai supranta, kad mokymosi pasiekimų stebėsenai reikalingi patikimi duomenys, padėsiantys patikimai vertinti mokyklos darbą ir, esant poreikiui, greitai koreguoti išryškėjusias ugdymo problemas.

MOKYKLOS ATASKAITOS FORMA

**XXX Mokyklos 4 IR 8 KLASĖS MOKINIŲ PASIEKIMŲ VERTINIMO PANAUDOJANT PROJEKTE PARENGTUS
STANDARTIZUOTUS ĮRANKIUS**

XXX m. .... d.

I. Pasirengimas testavimui

Trumpai aprašykite, **kaip buvo pasirengta 2014 m. testavimui**, kokius mokyklos lygmens dokumentus parengėte, kokius mokyklos lygmens tikslus, uždavinius išsikėlėte, kaip apibrėžėte atsakomybės sritis. Parašykite, su kokiomis problemomis teko susidurti pasirengimo testavimui laikotarpiu.

II. Testų administravimas

Trumpai aprašykite, **kaip sekėsi administruoti testus**: ar buvo sudėtinga vadovautis administravimo tvarka, ar laikėtės duoto grafiko, koks buvo pasirinktas testavimo laikas, kur vyko testavimas, kokių problemų kilo testavimo metu, kaip jas išsprendėte ir kt.

III. Mokinių darbų vertinimas

Trumpai aprašykite **mokinių darbų vertinimo procedūras** (organizavimą, susitarimus, eigą, kilusias problemas), kiek laiko tam buvo skirta, kiek pedagogų atliko šį darbą, su kokiomis problemomis susidūrė.

IV. Duomenų suvedimas, pirminė rezultatų analizė ir išvados

Nurodykite, **kas suvedė testų duomenis, kiek laiko tam skyrė**. Trumpai aprašykite, kas ir kaip analizavo pirmuosius gautus rezultatus, kokios buvo pirmosios Jūsų išvados, ar bendriausi mokyklos rezultatai atitiko Jūsų lūkesčius, gal kuo nors nustebino.

V. Tikslinių grupių informavimas (mokinių profiliai ir informacija tėvams) ir apibendrintų mokyklos rezultatų panaudojimas

Trumpai aprašykite, **kaip panaudojote parengtus mokinių profilius, tėvams skirtą informaciją bei apibendrintus mokyklos rezultatus, kokias tikslines grupes ir kada informavote** (gal dar planuojate tai padaryti), kaip tai buvo organizuota, kokių sunkumų kilo, kaip planuojate elgtis ateityje, kaip panaudojote/planuojate panaudoti gautus apibendrintus mokyklos rezultatus.

VI. Pedagogų komandos indėlis

Trumpai aprašykite, koks buvo projekte dalyvaujančių mokyklos pedagogų komandos indėlis organizuojant ir vykdant 4 ir 8 klasių mokinių pasiekimų vertinimą panaudojant standartizuotus testus. Kaip reagavo visa pedagogų bendruomenė ir komandos nariai (rodė iniciatyvą, susidomėjimą, geranoriškai bendradarbiavo ar kt.), su kokiais iššūkiais teko susidurti mokyklos administracijai ir komandos koordinatoriui.

VII. Naudojimas sukaupta patirtimi ir nauji sprendimai

Trumpai aprašykite, kokia praėjusių metų testavimo patirtimi pasinaudojote, o ką darėte kitaip (paaiškinkite, kodėl prireikė naujų sprendimų).

VIII. Rezultatų paskelbimas viešoje erdvėje (internete)

Trumpai išdėstykite savo nuomonę apie viešoje erdvėje paskelbtus (skelbtinus ateityje) Jūsų mokyklos rezultatus. Kokių diskusijų tai sukėlė/nesukėlė/galimai sukeltų Jūsų bendruomenėje? Ar sunku buvo apsispręsti, kokią informaciją paviėšinti. Gal įžvelgiate kokių nors akivaizdžių problemų, susijusių su Jūsų mokyklai svarbiomis aplinkybėmis.

IX. Kita

Visa tai, ką dar norėtumėte PRIDURTI, pasiūlyti, paklausti, pakomentuoti...

Ataskaitos formą užpildė .....

(užpildžiusio asmens pareigos, vardas, pavardė ir parašas)